

УДК 37.035:172.15

*Зіновій ГОРІШНИЙ, доцент, кандидат педагогічних наук
Оксана ГАРПУЛЬ, кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри математики та інформатики
і методики навчання ДВНЗ "Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника"*

НАЦІОНАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

*ZINOVYI GORISHNYY, candidate of pedagogical sciences
Oksana GARPUL, Associate Professor at Department of Physics and
Mathematics Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*

NATIONAL-PEDAGOGICAL ASPECTS OF CREATIVITY T.G. SHEVCHENKO

У статті розкрито національно-педагогічні погляди Т. Шевченка, котрий любив свій народ і Батьківщину, постійно закликав нас бути чесними і справедливими, неупинно боротися з невіглаством, захищати й розбудовувати незалежну Україну.

Ключові слова: Т. Шевченко – геніальний пророк і мислитель, Україна, народ, звичаї предків, честь, свобода і незалежність.

Summary. In the article the national pedagogical views TG Shevchenko, who passionately loved his people and homeland, constantly called us to be honest and fair, constantly was fighting with ignorance, protect and develop independent Ukraine.

Key words: T. Shevchenko – a brilliant thinker and prophet, Ukraine, the people and customs of their ancestors, honor, freedom and independence.

Мета: продемонструвати силу вислову і вагомість творчості, глибину

емоцій і переживань поета, чесність його життя, палке служіння народу, що стало основою формування свідомості та безсмертя нації.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Серед фундаторів державності України постає велична постать Шевченка Т. Г. Геній, мислитель, пророк, людина незвичайної долі і незбагненного таланту, поет національної ідеї, художник, його творчість наповнена глибоко реалістичним змістом – це могутнє джерело пізнання дійсності і виховання справжніх людських почуттів, волі до боротьби за людське щастя, джерело естетичного виховання мас.

Аналізуючи доробок Тараса Шевченка, можемо відслідкувати цілісний підхід до організації національної системи освіти українців. Це справжнє щастя для людини, нації, педагогів усвідомити значимість творчості поета і намагатися реалізувати його основні ідеї.

Аналіз досліджень і публікацій. Життя і творчий доробок Т. Шевченка ґрунтовно досліджується науковцями, які щоразу роблять нові і цікаві відкрит-

тя. Його вірші, повісті, щоденник та більшість листувань читаються як навчально-виховні та морально-педагогічні твори.

Як пише Олесь Гончар, "У своїй стихійній силі творця він, здається, не хотів знати ніяких законів, крім тих, що диктували йому його власна мистецька інтуїція, сила задуму, вогонь темпераменту".

Широке поле для розвитку мовлення, мислення, уваги, творчості, уміння формувати художні цінності і смаки дає живописна спадщина Кобзаря. У подальшому всю творчість Шевченка пронизує справжня народність і народна пісенність як її органічний елемент. Своєю ритмічністю, віртуозністю поезії Шевченка створюють йому славу одного з наймузикальніших творців світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед фундаторів державності – Шевченко Тарас Григорович... Геній, мислитель, пророк, людина незвичайної долі і незбагненного таланту, котра здобула світову славу. Таким ми бачимо нашого знаменитого земляка, по-

ета національної ідеї, художника і мислителя, ідеолога української державності.

Поневолений український народ породив свого Пророка, який і сьогодні закликає нас стати, нарешті, вільними, покладатися тільки на себе і вірити в себе, вчить нас бути українцями бо без усвідомлення цього ми ніколи не станемо вільними і щасливими [6, с. 19].

В історії велич особистостей визначається не тільки їх внеском у науку, літературу, мистецтво, а всією сукупністю людської творчості та громадянської діяльності, чесністю життя і служіння народу, що формує свідомість і безсмертя. Спадщина Т. Шевченка невичерпна і багатогранна, до нього нам треба постійно рости, збагачуватися як окремії людині, так і народу, нації.

Творчість поета наділена винятковою здатністю виховувати державницьке мислення. Вона дає розуміння і відчуття національної ідентичності, формує правдивий погляд на українську історію, освіту; виявляє національні хвороби, намагає віру у краще майбутнє нашого народу. Це справжнє щастя для нації мати такого поета, справжнє щастя для вчителя бути посередником між ним і юним поколінням громадян України. Через те наше найважливіше завдання – ґрунтовно вивчати й утілювати в життя заповітні настанови свого Пророка.

Домінантний момент, який визначає характер життя і творчості, – абсолютна захопленість Шевченка національною ідеєю. Він добре розумів, що майбутнє його народу цілком залежить від того, наскільки вдасться зберегти й розвинути свідоме, національне в українцях, що це єдиний шлях до спасіння і самоствердження.

Шевченко значною мірою здобував освіту самотужки. Як пише Б. Лепкий, він був генієм, мав надзвичайну пам'ять, дар спостереження, тонку вразливість та інтуїцію і, завдячуючи наполегливій праці, досяг геніальності.

Добре знав Святе письмо і "життя святих", праці священнослужителів. Багато його літературних творів пронизані ідеями християнства. "Вся мудрість людська сперта на силі доброго, покороного правді серця".

*Щоб люди не чули, бо то Боже слово,
то серце поволі з Богом розмовляє,
то серце щечече Господню славу,
а думка край світа на храмі гуляє.*

Джерелом морального виховання Т. Шевченка вважав християнську релігію, Христову науку. Адже все життя прагнув того, щоб люди стали "синами Сонця правди" – Христовими синами.

Також немало ідей для своєї твор-

чості поет узяв із староримської педагогіки. Він глибоко вивчав часи Козаччини, педагогічно-виховну програму Києва, ідеї мазепинської доби, що відображено в його поезіях "Катерина", "Гайдамаки", "Сон" та багато інших. У боротьбі за кращу долю українського народу, за розвиток культури й освіти посилається на корифеїв світової педагогіки: Гомера, Данте, Байрона, Гоголя, Руссо, О. Лабзіна, О. Максимовича, Яна Коменського, Песталоцці [4, с. 580].

Освітнім ідеалом для Шевченка є людина багатогранних знань та інтересів, людина широкої розумової культури. Вона активна, ініціативна, здатна застосовувати свої знання до потреб життя, усебічно розвинена.

Тарас Шевченко надавав великого значення дошкільному вихованню й позашкільній освіті, підкреслював, що освіта, навіть фахова, повинна бути разом із моральним піднесенням людини, виробленням твердих національних характеристик. "Ніхто до нього не підкреслив так потреби перевиховати суспільство, ніхто так ясно не протиставив самоосвіту офіційній шкільній освіті".

Так, у вірші А. О. Козачковському (1847) певною мірою відображено соціально-педагогічні аспекти тогочасного суспільного життя. Злиденне існування простого люду, рабська праця, приниження і безправність утверджували зневіру, безвихідь. У таких умовах формувалося молоде покоління нації.

Тут Шевченко згадує своє тяжке дитинство, навчання у дяка, протиставляє з однієї сторони, велике бажання дітей здобувати знання: навчатися читати, писати, малювати, віршувати, а з іншої – неспроможність тогочасної існуючої системи навчання. Також показує щире ставлення дітей до навчальної праці, оформлення листочків, книжечок, становлення особистості на основі творчості Г. Сковороди, українознавства, історії народу та його життєвої мудрості. Водночас прослідковуються шкільна муштра і безправність.

Вірш вражає усвідомленням глибини змісту, логікою опису подій, їхнім соціально-психологічним аналізом та висновками. У підсумку спостерігаємо подвійні відчуття автора: любов до природи, людини, улюбленої праці, радість пізнання і трагізм суспільного становища. Поет щоразу аналізує причини, через які йому випала така тяжка доля, і постійно запитує себе: чи все правильно було в житті?

Так, він свідомо вибрав свій тяжкий життєвий шлях – служіння народові та Україні. За це поневірявся і страждав,

але йшов уперед і не каюся, усім своїм еством творив добро. Цим прославив себе у віках і залишився великим сином українського народу.

Велика любов до життя і України, повага до простого люду, доброта і ніжність почуттів, щира людська простота – ось у чому велич генія.

Шевченко постійно готувався до педагогічної діяльності, здобув звання педагога, академіка і був затверджений на працю викладача малювання в Київський університет. Із розповідей очевидців знаємо, що він дуже любив дітей, розказував їм казки, співав пісень, пригощав солодощами, організовував ігри. Свій досвід передавав через спілкування і творчість. Часто шукаючи мешкання, заходив до мужичої бленької хати, просячися на квартиру, ставав тут "своєю" людиною і збирав для навчання дівчурку з усієї вулиці. Він також навчав дітей своїх друзів і приятелів, зокрема О. Сапожнікова та Лаврентієва. Зі спогадів, "На учня свого він ніколи не сердився, вживаючи як педагогічні засоби лише ласки та жарт" [2].

Т. Шевченко постійно піклується про освіченість усього українського народу та з радістю сприймає звістку про відкриття в Україні недільних шкіл. У Петербурзі 1861 р. він укладає "Буквар южноруський" як навчальний посібник для навчання грамоти українською мовою. Видання відповідало всім вимогам, а щодо структури, то половина його була заповнена релігійним змістом, друга частина – текстами українських дум, перекладами псалмів та окремими творами поета. У посібнику була поєднана любов до Бога з любов'ю до Батьківщини, українського народу, рідної природи, традицій [4, с. 590].

Шевченко також подбав, щоб у "Букварі" не було нічого такого, що могло скаламутити дитячу душу. Книжка мала завдання допомогти вивчати рідну мову, розміщені в ній статті для читання формували в дітей любов до ближніх, шанування батьків, громадську самовідданість, каяття перед народом у своїх провинах та спокутування їх, милосердя до нещасних [5, с. 573].

"Букварь южноруський" посідав одне з провідних місць в історії освіти України. Художнє, поліграфічне оформлення дуже скромне, видання не велике, за обсягом 24 сторінки у м'якій обгортці. Автор за власний кошт направив першу партію 10 000 букварів і кобзарів у недільні та народні школи, розуміючи, що це – єдине джерело справді народної освіти. Незважаючи на всілякі перешкоди, підручник ширився по Україні, а поет

намагався забезпечити ним якомога більше своїх земляків.

Підручник був перейнятий демократичними і гуманістичними ідеями, у ньому автор звертається до кращих зразків народної творчості, підбирає власні твори, спрямовані на єднання нації і народу:

*Чи є лутше, краще в світі,
Як у купі жити.
З братом добре, добро певне
Познать, не ділити.*

Глибока мораль, любов до дітей і життя були лейтмотивом Кобзаря:

*І хочеться, Боже милій,
Як хочеться жити і любити
Твою правду, і весь світ обняти.*

Також проводить ідею виховання в душі правдивості й чесності, нетерпимості до лицемірства і кривди.

*Де єсть добрі люди,
там і правда буде,
а де кривда буде,
там добра не буде.*

У букварі вміщені також приказки, що осуджують соціальні і моральні пороки, які разом з думами розкривають красу і багатство рідної мови:

- Застав дурного Богу молитися, то він і лоб проб'є.
- З дужим не борись, а з багатим – не судись.
- Кому – кому, а купому буде!
- Казав пан, кожух дам, та й слово його тепле.
- Не вір, то звір, хоч не вкусить – то злякає.
- Брехнею увесь світ пройде, та назад не вернеться.
- Гості першого дня – золото,
Другого – срібло,
А третього – мідь,
Хоч додому їдь.

Усі псалми, включені до букваря, мали на меті показати соціальну неправду, що панує в експлуататорському суспільстві. Вони були пройняті закликком до боротьби за правду. Багато чого подає нам ця невеличка книжечка, яку, правда, з любов'ю уклав автор близько до смерті. То була його лебедина пісня [5, с. 574].

Тогочасна преса позитивно відгукнулася на це видання: "Перші вправи для читання мають бути цілком зрозумілі початківцеві, а що може бути зрозуміліше за рідну пісню або прислів'я?" [Воспитание. – 1861. – № 4].

Проте царські власті і політичні реакціонери робили все, щоб "Букварь Южнорусский" не потрапив у школи [11, с. 179].

Поет усіляко намагався піднести українську педагогічну думку на рівень

європейських надбань. Він надавав освіті державо-, націє-, культурологічного значення. Понад усе ставив завдання формування особистості, патріота, людини мудрого і доброго серця, наполягаючи на необхідності вчитися в усіх. Також відстоює наближеність процесу навчання до сім'ї, соціального середовища, традицій нації, вважаючи, що основою саморуйнування особистості є винародовлення.

Тарас Шевченко розумів, що лише формальної освіти недостатньо, вона повинна даватися разом з усебічним вихованням людини і поєднуватися з національним. Освіту народу, поширення знань розглядав як справу ідейну, патріотичну. Високо підніс професію педагога. Водночас наголошував, щоб до педагогічної діяльності допускалися люди здатні з честю її виконувати.

Перлиною не тільки в українській, але і у світовій педагогіці є вірш "Садок вишневий коло хати" – одна з найчарівніших струн поетичної шевченківської музики. Літній вечір постає перед нами в усій своїй красі. Сім'я вечеряє біля хати. Малі діти, щаслива мати готують вечерю. Усе навколо наповнене величчю зоряного неба, шелестом замряних садів і дібров, гудінням хрущів і дзвінком співом солов'я. Читаючи твір, ми начебто переносимось у ті часи і події, усвідомлюючи високі людські цінності: доброту і чесність простого українського люду, повагу і любов до матінки-землі, усвідомлення її неповторності. І ця лагідна музика природних барв, ніжна лірика почуттів наповнюють нас, облагороджують людську душу, надихають її на світлі мрії і величні справи.

Збірником поетичної творчості став "Кобзар", який став підсумком усього найвизначнішого в житті народу, відобразив сучасне і минуле, тим самим заклавав основу нової української літературної мови. Без цієї великої національної книги не можна уявити існування українців як нації. "Кобзар" в усі часи залишався цілющим джерелом педагогічної і загальнолюдської мудрості, на основі якого формувалися національні вартісності цілих поколінь українців.

Через усю творчість Тараса Григоровича проходить ідея незалежності України, шани і поваги до неї, відданості своєму народу, злагоди і любові в суспільстві. Найважливішим елементом поетичної творчості поета є образ України, де бачимо синівські звернення до неї: "мамо", "нене", "вдово-сиротино". Автор називає Україну раєм, бо й справді вона додає наснаги душі:

Я так її, я так люблю

*Мою Україну убогу,
Що прокляну святого Бога,
За неї душу позублю.*

В образі одного села – уся Україна. Шевченко висловлює думку про ідеал краси, створеної Богом, Який незримо присутній тут і милується своїм творінням:

*Здається кращого немає нічого в Бога,
Як Дніпро та наша славная країна.*

У вірності народові, самовідданій любові до нього виявляється найбільше достоїнство людини. У поемі "Сон" Тарас Шевченко здирає маску із псевдопатріотів, що клялися вітчизною, а на ділі знущалися з неї і грабували.

*А той, щедрий та розкішний
Все храми мурує:
Та Отечество так любить,
Так за ним бідкує,
Так і з нього, сердешного,
Кров, як воду точить..!*

Людина, котра любить вітчизну, її народ, не може бути спокійною перед неправдою. Шевченко вважає найгіршими моральними тортурами такий стан, коли особа засуджується на споглядання суспільного зла і позбавляється можливості проти нього боротися [11, с. 126]. Він благає долю позбавити його такої жахливої перспективи:

*Не дай спати ходячому,
Серцем замирати
І гнилою колодою
По світу ваятися.*

А дай жити, серцем жити і людей любити.

Визначну роль у вихованні патріотизму, любові до рідного народу, формуванню самосвідомості Шевченко відводить рідній мові, вважаючи її невмирущим виразником народних ідеалів, духовним піднесенням.

Ну що б здавалося слова...

Слова та голос – більш нічого.

А серце б'ється, ожива, як її почує...

Поет закликає пізнати тайни рідної мови, бо людина без любові до материнської мови не може бути вірною ні своєму народові, ні державі. Без неї Тарас Шевченко не мислив ні духовної, суверенної, "природної" особистості, ні нації, спроможної посідати гідне місце серед інших народів.

Уроки рідної мови це – людинознавство. Вони сприяють вихованню у дітей загальнолюдських цінностей, почуття гордості за свій народ і слов'яну мову. Тому повісті Кобзаря, щоденник та більшість листувань читаються немов якісь навчально-виховні та морально-педагогічні твори. Взірцем моральної педагогіки є поема "Катерина", а твір "Сліпа" оповитий християнською любо-

в'ю та вспрошенням.

У поемі "Сон" Тарас Григорович вдало використовує прийом контрасту - прекрасний український пейзаж змальований у кращих фольклорних традиціях, а на його фоні – жахливі картини з життя найзнедоленіших верств покріпаченого селянства.

Російський цар провадив загарбницьку політику, вів несправедливі війни, які потребували великих коштів. Знедержавлення та покріпачення в Україні довели до крайнього стану зубожіння простий народів, що був рабом. Як відомо, повний занепад державності і незалежності України припадає на часи правління Петра I, а потім Катерини II: "це той Петро, що розпинав нашу Україну, а "Вторая" доконала вдову-сиротину".

У підсумку ліричний герой Шевченка має можливість з "вистоти пташиного польоту" осмислити картини несправедливості, побачити справжню дійсність, відкрити її для сучасників. Поет не лише висміює та заперечує старе, негативне, що призвело до трагічного існування народу, а передбачає народження та утвердження нового, позитивного, прогресивного. Поема перейнята ідеєю необхідності змін, утвердження демократичної влади народу та відродження державності. Автор лине душею до рідної України, де бачить її славне героїчне минуле: козатчину, національно-визвольну боротьбу, славних гетьманів – і мріє повернутися додому:

Ніби знову на волю, на світ народився.

Дай же, Боже, коли-небудь, хоч на старість стати

На тих горах окрадених у маленькій хаті.

Ця поема стала провідником народу, коли людська духовність прагне вирватися на волю, яка для слов'ян є необхідним засобом повноцінного існування [6, с. 20].

Серед великої спадщини Кобзаря "образ жінки-матері, трудівниці" посідає найпочесніше місце. Нестерпний біль пронизував серце за долю рідної матері, котру передчасно "у могилу нужда та праця положила", його рідних сестер Катрі, Ярини та Марії, "отих голубок молодих", у яких "у наймах коси побілили", його першої юначої любові Оксани Коваленко. Поет бачить у жінці передусім духовну красу, обожнює материнство, прославляє щирість і вірність почуттів.

Тарас Григорович підніс жінку-кріпачку, жінку-матір, жінку-месницю на найвищий п'єдестал чистоти, глибини і вірності почуттів, моральної краси, материнської величі [6, с. 22].

Духовний світ визначає той обсяг знань і норм поведінки, який людина успадковує протягом усього життя і доводить його своєю поведінкою, учинками, словами, чітко дотримуючись законів моралі. Естетичне виховання стає багатшим, якщо людина буде обізнана музикою. Саме Савватій із "Блізнецов" зображений Шевченком як взірць доброго виховання. Він не тільки малює, але й непогано грає на різних музичних інструментах.

Шевченко перейняв смак до народної пісні в названого батька Нечипора Федоровича Сокири, який глибоко відчував усю її красу.

Дід Тараса – Іван також знав дуже багато козацького, гайдамацького, кобзарського фольклору та історію України і передав ці знання онукові. Той непомітно почав наспівувати пісні, що успадкував від діда та матері. З часом спів та малювання стали його потребою. Коли присутні чули спів Шевченка, усі затихали і насолоджувалися цим, що наповнювалось глибокими почуттями, хвилювало душу. Так, ритмічна віртуозність поезії Тараса приносить йому славу одного з наймузикальніших поетів світу.

У своїй стихійній силі творця він, здається, не хотів знати ніяких законів, крім тих, що диктували йому його власна мистецька інтуїція, сила задуму, вогонь темпераменту. Шевченко вважав, що мистецтво має велику силу виховного та освітнього впливу на людину. Воно облагороджує, робить її життя більш повним, налічує змістовністю: "істинно витончений твір на художника і взагалі на людину сильніше діє, ніж сама природа" [11, с. 103].

Кожен народ через свою національну систему виховання органічно продовжує себе у своїх дітях, генерує національний дух, менталітет, характер, психологію, традиційну родинно-побутову культуру, спосіб життя. Художнє слово, образотворче мистецтво, вважав Т. Шевченко, наповнене глибоко реалістичним змістом – це могутнє джерело і пізнання дійсності, виховання справді людських почуттів, волі до боротьби за щастя.

Таким чином, водночас із правдивою історією свого народу, рідною мовою, які мають займати провідне місце у школі, поет високо цинить пісню. Вона була для нього невмирущим джерелом духовності народу, його долею.

Наша дума, наша пісня

Не вмере, не загине...

От де, люди, наша слава,

слава України.

Без золота, без каменю,

Без хитрої мови,

А голосна та правдива,

Як Господа слово.

Пісні на слова Шевченка стали добре знані: "Тече вода в синє море", "Вітре буйний, вітре буйний", "Нащо мені чорні брови", "Ой одна я, одна", "Як би мені черевички". Музика до багатьох із них, створена різними композиторами, перетворила їх у народні: "Рече та стогне Дніпр широкий", "Думи мої, думи мої", "Садок вишневий коло хати", "Нащо мені чорні брови", "По діброві вітер віє", "Зоре моя вечірняя", "Заповіт". Серед кобзарів, які виконували пісні на слова Шевченка – Євген Мовчан, Остап Вересай, Петро Неховайзуб, Дмитро Скорик, Микола Дубина.

Тому так важливо, щоб пісенне слово Т. Шевченка торкнулося найніжніших струн людського серця, зокрема молодшого покоління, адже це національний скарб, у якому захований могутній навчально-виховний потенціал [9, 784].

Неабияке значення для нас, українців має і живописна спадщина поета (картини, гравюри, акварель). Вони дають широке поле для розвитку мовлення, мислення, уваги, творчості, вчать аналізувати, формують художні цінності і смаки, виховують повагу й шану до живописної спадщини великого сина України, народу [6, с. 6].

Якщо поетична спадщина Кобзаря налічує понад 240 творів, то живописна – близько 1 200 робіт (олійних картин, акварелей, сепій, офортів, малюнків). Найвідоміша з поміж них картина Т. Шевченка "Катерина" (1842р., олія), створена за мотивами однойменної поеми. На вродливому обличчі дівчини - вираз глибокої образи, сорому і водночас покірності. Постаць освітлена яскравим сонцем. Як і в поемі, на картині краса дівчини протиставляється тяжкій її долі: голівка опущена, припухлі губи аж ніби тремтять, очі заплакані. Таке споглядання дає сучаснику розуміння величності української природи, народу, поваги і любові до рідної землі, її добрих і багатотраждальних людей, а також відчуття трагізму багатовікової історії панування імперії.

Вагомий виховний вплив має картина "Селянська родина", де відображені теплі, доброзичливі і лагідні стосунки в родині. Біля убогої селянської хати – молоде подружжя і дитина. Збоку – розбитий глечик. Біля ніг чоловіка – собака з насторожено піднятою мордою, ніби вслухається в розповідь. Відчувається, що стосунки між подружжям лагідні. За хатою сидить дід у киреї. Надворі погоже надвечір'я, і в самому повітрі ніби розлита благодать [6, с. 9].

Так, перед нами виринає феномен Тараса Шевченка, його красне пророче слово, яке сягає вершин космічних, найпотаємніших глибин людського духу. "Апостол правди і свободи" створив істинні шедеври українського слова - божественного за силою і красою. Він залишив безсмертні роздуми про якості істинної, духовної людини в поемах "Марія" і "Тризна" [6, с. 204].

Тарас Григорович стояв і нині міцно стоїть віч-на-віч з ворогами національно-культурного розвитку українського народу, закликаючи нас бути в перших рядах боротьби за Свободу і Незалежність.

Багато учасників, у тому числі і священнослужителів, підтверджували, що під час Помаранчевої (2004 р.) та Революції Гідності (2013 р.) відчували, як над Майданом Незалежності витає Шевченка дух, а також інших нескорених Героїв України. Вони підтримували і допомагали вибороти омріяну справжню Свободу і Волю!!!

Мрії Кобзаря здійснились – і Україна стала вільною. Але чи змогли ми побудувати незалежну і демократичну державу, без корупції і російського шовінізму?

Виконуючи заповіді Шевченка, пам'ятаймо нашу славу історію, героїв, які поклали свої світлі душі на алтар служіння Україні; геніальні твори митців і письменників, мелодійні козацькі, народні пісні і танці, бо це наша внутрішня моральна сутність. Будьмо тверді у своїх поглядах і переконаннях, готові до рішучих дій в ім'я збереження нашої ідентичності, рідної землі, народу, Батьківщини.

Світло правди – кожен вірш, кожний рядок шевченківської думи для нас, українців, – це глибока філософія життя, героїчна історія нації, життєдайна педагогіка поколінь, мудрість народних джерел, душевний порив до волі, свободи і героїчних звитяг.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У період відродження національної системи освіти важливо вивчити спадщину Т. Шевченка. Його слово завжди чесне, сучасне, актуальне і дає відповідь на багато викликів сучасного

суспільного життя.

Викладені у статті соціально-педагогічні погляди поета повинні мати ефективне застосування в організації шкільного навчання, а це національний характер освіти, її народність, повага до рідної мови, формування християнських цінностей, культури і моралі з метою виховання справжніх українців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барвінський О. Тарас Шевченко – апостол правди і науки, учитель людства / О. Барвінський. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 80 с.
2. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка / П. Зайцев. – Нью-Йорк; Париж; Мюнхен, 1955.
3. Коломієць В. Про освітньо-педагогічні погляди Тараса Шевченка: [текст] / Коломієць В. // Дивослово. – 1996. – № 3. – С. 43–47.
4. Луців В. Педагогічна праця Тараса Шевченка [Текст]: збірник / В. Луців // Хроніка 2000: Український культурологічний альманах. – Київ: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2007. – Вип. 71. – С. 575–594.
5. Потоцький П. Педагогічні ідеї Т. Шевченка і його "Буквар" / П. Потоцький // Хроніка 2000: Український культурологічний альманах. – Вип. 71. – К.: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2007. – С. 571–575.
6. Скільський Д. Освітньо-виховний ідеал Т. Г. Шевченка: [текст] / Скільський Д. // Рідна школа. – 1997. – № 3–4. – С. 18.
7. Стоянов В. З народного напившиє джерела / В. Стоянов // Рідна школа. – 1996. – № 3. – С. 25.
8. Тарас Шевченко. Зібрання творів: у 6 т. – К., 2003. – Т. 1: Поезія 1837–1847. – С. 239–251; С. 688–691.
9. Тарас Шевченко. Зібрання творів: у 6 т. – К., 2003. – Т. 2: Поезія 1847–1861. – 784 с.
10. Федоренко Д. Т. Г. Шевченко і народна педагогіка / Д. Т. Федоренко // Рідна школа. – 1993. – № 3. – С. 58–59.
11. Чавдаров С. Х. Педагогічні ідеї Т. Г. Шевченка / С. Х. Чавдаров. – К.: Радянська школа, 1953. – 207 с.
12. Яцюк В. Кобзаревий "Буквар" / В. Яцюк [упоряд. М. М. Ілляша]. – К.:

Веселка, 1991. – С. 57.

REFERENS

1. Barvinsky O. Taras Shevchenko – apostle of truth and science, teacher of mankind. Trying pedagogical and scientific exploration. / Introduction and compiler B. P. Grechin. – Ivano-Frankivsk: Play, 2001. – 80 p.
2. Zaitsev P. The life of Taras Shevchenko. – New York; Paris; Munich, 1955.
3. Kolomiets V. About educational and pedagogical views of Taras Shevchenko [Text] / Kolomiets V. // Divoslovo. – 1996. – №3. – p. 43–47.
4. Lutsiv, V. Pedagogical work by Taras Shevchenko [Text]: compilation / V. Lutsiv / Chronicle 2000: Ukrainian cultural almanac / redkol. Yu. Buryak (chief editor) and others. – Kyiv: Foundation for the Promotion of the Development of the Arts, 2007. – Vip. 71: Ukraine Educational: History, Personality, Progress. – Pp. 575–594.
5. Pototsky P. Pedagogical ideas of T. Shevchenko and his "Bukvar" / P. Pototsky // Chronicle 2000 [Text]: Ukrainian cultural almanac. Whip 71. Ukraine Educational: History, Personality, Progress / Goal. Ed. Yu. Beetroot. – K.: Foundation for the Promotion of the Development of the Arts, 2007. – P. 571–575.
6. Skilsky D. Educational and educational ideal of T. Shevchenko [Text] / Skilsky D. // Native school. – 1997. – № 3–4. – P.18.
7. Stoyanov V. From the national drinking source // B. Stoyanov // Native school. – 1996. – № 3. – С. 25.
8. Taras Shevchenko. Collected Works: In 6 t. – K., 2003. – Vol. 1: Poetry 1837–1847. – P. 239–251; Pp. 688–691.
9. Taras Shevchenko. Collected Works: In 6 t. – K., 2003. – Vol. 2: Poetry 1847–1861. – 784 pp.
10. Fedorenko D. T. G. Shevchenko and national pedagogy / D. T. Fedorenko // Reed. shock. – 1993. – № 3. – P. 58–59.
11. Chavdarov S. Kh. Pedagogical ideas of TG Shevchenko / S. Kh. Chavdarov. – K.: Soviet school, 1953. – 207 p.
12. Yatsyuk V., Kobzarevsky "Bukvar" // Bukvar Southern Russian 1861: For the m. and among shock Age / Regular M. M. Pyasha; Introduction. The word O. T. Gonchar; Afterword V. M. Yatsyuk. – K.: Rainbow, 1991. – P. 57.

Стаття надійшла 25.09.2018 р.